

ШЛЯХИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРІ РЕГІОНУ

У статті досліджено шляхи стимулювання інвестиційної активності регіону. Узагальнено основні заходи стимулювання державної інвестиційної політики на рівні регіону. Сформовано концептуальні засади для стимулювання інвестиційної активності в регіоні із розробленням реалістичної інвестиційної політики.

Ключові слова: інвестиційна активність, інвестиційна політика, регіон.

LESHCHUK H. V.

Carpathian Institute named after M. Grushevskiy of the Interregional Academy of Personnel Management

WAYS TO STIMULATE INVESTMENT ACTIVITY IN THE ECONOMIC SPACE OF THE REGION

The article examines the ways to stimulate investment activity in the region. The main incentives of the state investment policy at the regional level are summarized. The conceptual basis for the promotion of investment activity in the region with the development of a realistic investment policy are formed. The author analyses the aspects which are the basis for the fundamental principles for the promotion of investment activity in the region. The implementation tools in the form of cooperation with investors play a dominant role in the mechanism of stimulation of investment activity in the region. This study allows to form a synthesis of conceptual tools and purposes to stimulate investment activity in the region. State regulatory policy in the investment sphere of the region, in addition to creating general preconditions for investment stimulating, must be regionally differentiated.

Keywords: investment activity, investment policy, region.

Постановка проблеми. В умовах трансформації соціально-економічної системи регіонів позитивна динаміка економічного зростання безпосередньо залежить від реалізації інвестиційної політики та шляхів її стимулювання. Структурно-інвестиційна політика є найважливішою складовою частиною довгострокової економічної стратегії держави і регіонів, що включає використання методів стимулювання інвестиційної активності в регіонах і реалізування державних та регіональних інвестиційних програм. Довгострокова структурно-інвестиційна стратегія регіону передбачає формування мети інвестиційної діяльності, оцінку можливості використання інвестиційного потенціалу, створення сприятливих умов для динамічного розвитку інвестиційної діяльності. Реалізація регіональної структурно-інвестиційної політики, природно, вимагає формування адекватного економічного та організаційно-економічного механізму, включаючи відносно стабільне законодавство, розвинену інфраструктуру фінансового ринку та ін. Механізм управління інвестиційною діяльністю в регіоні являє собою сукупність принципів, методів і важелів впливу за допомогою інвестиційних ресурсів на розвиток соціально-економічної системи регіону. Тільки при активній прямій і непрямій підтримці держави може бути успішно реалізований інвестиційний потенціал, який мають регіони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню й узагальненню проблем регіонального розвитку та управління цим процесом присвячено фундаментальні дослідження українських вчених-регіоналістів: О.І. Амоші, В.М. Гейця, Б.М. Данилишина, М.І. Долішного, С.І. Дорогунцова, А.О. Спіфанова, М.І. Фащевського, Л.Г. Чернюк. Дослідження у напрямку визначення та розробки інвестиційної політики регіонів здійснили І. Лукінов, І. Оніщук, В. Момот, О. Пушкар, А. Гальчинський, А. Пересада та інші. Проте, на сучасному етапі потребують більш ґрунтовного дослідження шляхи стимулювання інвестиційної активності на регіональному рівні із визначенням заходів стимулювання державної інвестиційної політики та виокремлення концептуальних засад для стимулювання інвестиційної активності в регіоні.

Формулювання мети статті та завдань. Дослідити шляхи стимулювання інвестиційної активності регіону, а також заходи стимулювання державної інвестиційної політики на рівні регіону. Сформулювати концептуальні засади для стимулювання інвестиційної активності в регіоні.

Результати дослідження. В економічному просторі регіону, що являє собою структуру, що складається з безлічі рівнів, де в ролі базового виступає територія, що є угрупованням взаємозалежних природно-антропогенних ресурсів і різних об'єктів, які формують інші рівні і мають кількісні та якісні параметри, факторами визначального впливу на інвестиційну активність і майже некерованого характеру з боку органів місцевої влади є політичні очікування, екологічна ситуація і економічна кон'юнктура ринку

інвестицій, зокрема динаміка інфляційного процесу, рівень оподаткування, ставка рефінансування інвестицій, конкурентоспроможність продукції, рівень монополізму в інвестиційній сфері.

Інвестиційна активність стимулюється через зростання інвестиційних ресурсів і ефективність їх використання в пріоритетних секторах матеріального виробництва і соціальної сфери, які визначають процес розширеного відтворення, темпи економічного зростання регіону. Інвестиції формують виробничий потенціал регіону на новій науково-технічній базі, створюють конкурентоздатну продукцію і сприяють підтримці неефективних, але соціально-важливих галузей економіки. Отже, однією із задач інвестиційної політики є аналіз, прогнозування пропорцій в галузевому і регіональному розподілі праці, рівня життя і соціального захисту населення, динаміки відтворювальних процесів в економіці навколишньому природному середовищі, структури основного капіталу, а також фінансового забезпечення регіону для оцінки його інвестиційного потенціалу. Інвестиційна модель розвитку регіональної економіки має сприяти стабілізації та забезпеченню сталого розвитку економіки регіонів і держави в цілому з максимальним урахуванням і використанням місцевих природних, сировинних, інших особливостей регіонів, ефективним застосуванням їх наукового, виробничого й ресурсного потенціалу на основі здійснення інвестицій у найбільш пріоритетні галузі економіки регіонів [1].

Основоположні засади для стимулювання інвестиційної активності в регіоні повинні ґрунтуватись на наступних аспектах:

1. Створення системи моніторингу економічного, соціального та екологічного розвитку регіону, який здійснюватиметься впродовж всього життєвого циклу інвестиційної політики. Інвестиційний процес повинен володіти високою інформативністю в регіональному аспекті, саме тому необхідно формувати для регіонів окремий перелік аналітичних показників за підгрупами інформації, які включатимуть характеристику: обсягів реальних інвестицій в абсолютному виразі і їх структури по відношенню до власних засобів підприємств; структури реальних інвестицій по галузях економіки регіону; структури реальних інвестицій в соціальній сфері; співвідношення реальних інвестицій виробничої і невиробничої сфери; індексів інвестицій в основний капітал; питомої ваги державного сектора економіки у сфері інвестиційної діяльності; інвестицій іноземних інвесторів в абсолютному виразі; інвестицій іноземних інвесторів по галузях економіки; розподіл капітальних вкладень за джерелами фінансування; структури позабюджетних джерел фінансування інвестицій.

2. Проведення ефективної кредитної регіональної політики держави розширенням можливостей НБУ щодо впливу на кредитну політику комерційних банків, стимулюючи їх кредитувати насамперед вкладення у виробництво й інновації регіону. Причому кредитні пільги доцільно поширювати не на конкретні підприємства, а саме на пріоритетні види економічної діяльності регіону. Доцільно підвищувати роль кредитного фінансування в інвестиційних внесках юридичних і фізичних осіб, забезпечити поступовий перехід до переважно кредитного фінансування, полегшити доступ підприємств і організацій незалежно від форм власності до пільгових кредитних ресурсів з одночасним зниженням банківських облікових кредитних ставок.

3. Створення прийнятних умов для вкладення капіталів інвесторами, що ґрунтуватимуться на: введенні системи податків з диференціюванням ставок та пільг; проведенні зваженої фінансової, цінової та кредитної політики, виходячи із реального стану економічної системи регіону; контролі за дотриманням державних норм і стандартів; антимонопольними заходами, приватизацією об'єктів державної власності; експертизою інвестиційних проектів регіону.

4. Створення конструктивної взаємодії місцевих органів влади з інвесторами, що досягається завдяки: забезпеченню публічності та «прозорості» державного управління; відповідальності при виконанні узятих на себе зобов'язань; чіткому визначенню взаємних зобов'язань, термінів і можливих санкцій при їх порушенні; сприянню з боку регіональних органів влади виділенню в оренду чи продажу земельних ділянок для розміщення виробництв; фінансовій участі регіону в розвитку підприємств.

5. Стимулювання державних замовлень на продукцію та послуги, що можуть забезпечити регіон; надання державних асигнувань на формування інфраструктурних проектів регіону, розвиток пріоритетних, чітко визначених сфер економічної діяльності, які не потребують значних обсягів коштів, однак дозволяють досягти значних економічних вигод; надання податкових канікул новоствореним та перепрофільованим підприємствам реального сектору економіки, особливо інноваційного спрямування; надання податкових пільг перспективним підприємствам, що створюють додаткові робочі місця, випускають соціально значущу продукцію, послуги; надання інвестиційних податкових кредитів інноваційно активним підприємствам,

тобто відстрочення на визначений час строку сплати податкових зобов'язань з податку на прибуток, який отримано суб'єктом підприємницької діяльності від реалізації інвестиційних та інноваційних проектів; запровадження державних програм модернізації бюджетоутворюючих підприємств регіону [2, с. 20-21].

6. Підвищення рівня суб'єктів інвестиційної діяльності податкової культури за рахунок інтеграції знань податкового спрямування у систему шкільної, середньої та вищої освіти; застосовувати на практиці виключно ті податкові пільги, в основі яких аналітичні розрахунки обґрунтованості та оцінка ефективності; відмовитися від практики використання податкової амортизації для фіскальних цілей; запровадити для надання інвестиційної податкової знижки обов'язкове дотримання вимоги 100-відсоткового використання амортизаційних відрахувань на капітальне інвестування; підпорядкувати методика формування достовірної інформації про амортизацію основних засобів та її відображення у бухгалтерському обліку і статистиці вимогам податкового стимулювання інвестиційної діяльності; запровадити у практику пільгового оподаткування неоподатковуваний резервний фонд інвестиційного спрямування [3, с. 12].

7. Формування й функціонування дієвої системи фінансового забезпечення інвестиційних процесів в регіонах, що полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на розв'язання окремих завдань фінансової політики господарюючого суб'єкта. При цьому розрізняють забезпечувальну й регулятивну дії фінансового забезпечення. Забезпечувальна дія проявляється у визначенні джерел фінансування, тобто покритті повсякденних потреб, і характеризує пасивний вплив фінансового забезпечення. Регулятивна дія здійснює вплив через виділення достатніх коштів і через конкретну форму фінансового забезпечення й характеризує його активний вплив. У цілому ж дія фінансового механізму спрямована на реалізацію економічних інтересів учасників фінансових відносин [4].

8. Розроблення і запровадження механізму ефективного захисту прав банківських установ при довгостроковому інвестиційному кредитуванні, зокрема прозорий порядок реалізації заставного майна; стимулювання консорціумного кредитування ефективних інвестиційних проектів; забезпечення підвищення капіталізації та платоспроможності банків; стимулювання залучення коштів населення шляхом підвищення довіри до банківської системи, а також забезпечення стабільної виплати відсотків; удосконалення процедури іпотечного кредитування на законодавчому рівні; сприяння створенню спеціалізованих банків для здійснення довго- та середньострокового фінансування і кредитування пріоритетних для економічного розвитку інвестиційних проектів шляхом надання державної підтримки таким установам [4].

Тобто у механізмі стимулювання інвестиційної активності регіону домінуючу роль відіграють інструменти її реалізації у формі співпраці з інвесторами, важливими серед яких є: надання вільних земельних ділянок підприємницьким структурам у довгострокову оренду на інвестиційних умовах; надання об'єктів незавершеного будівництва і реконструкції на інвестиційних умовах; пряме бюджетне субсидування пріоритетних інвестиційних проектів для економіки регіону за умови основного фінансування приватними інвесторами; гарантії щодо фінансування великих об'єктів шляхом залучення приватних інвестицій на основі концесійних договорів між регіональною владою і бізнесом.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють сформулювати узагальнення концептуальних інструментів та цілей стимулювання інвестиційної активності регіону (рис. 1).

Слід також відмітити, що в процесі активізації інвестиційної діяльності регіонів особливе значення надається напрямкам стимулювання іноземних інвестицій, а саме: підвищення інвестиційної привабливості регіонів шляхом полегшення доступу інвесторів до об'єктів інвестування; розвитку інфраструктури та підвищення рівня ефективності використання соціально-економічних факторів та природних ресурсів; посилення факторів міжнародної інвестиційної діяльності, стимулювання припливу інвестицій у високотехнологічне виробництво, орієнтування на лідерство у розвитку інвестиційних позицій, сприяння зміцненню внутрішнього науково-технічного потенціалу; недопущення згорання інвестиційної активності і відходу з ринку зарубіжних та вітчизняних інвесторів шляхом впливу на ті фактори, які мають вирішальне значення для підвищення рівня та ефективності міжнародної інвестиційної діяльності.

Державна регулятивна політика в інвестиційній сфері регіону крім створення загальних передумов для стимулювання інвестиційної діяльності має бути регіонально диференційованою, тобто передбачати заходи: оптимізації кадрового забезпечення регіонів, які не спроможні використати свій інноваційний потенціал; фінансово-кредитного регулювання (у тому числі субсидіювання) та професійно-консультативної допомоги для регіонів, що функціонують на низькому рівні; стимулювання розвитку науково-дослідної діяльності для регіонів, що функціонують вище за рівень потенціалу.

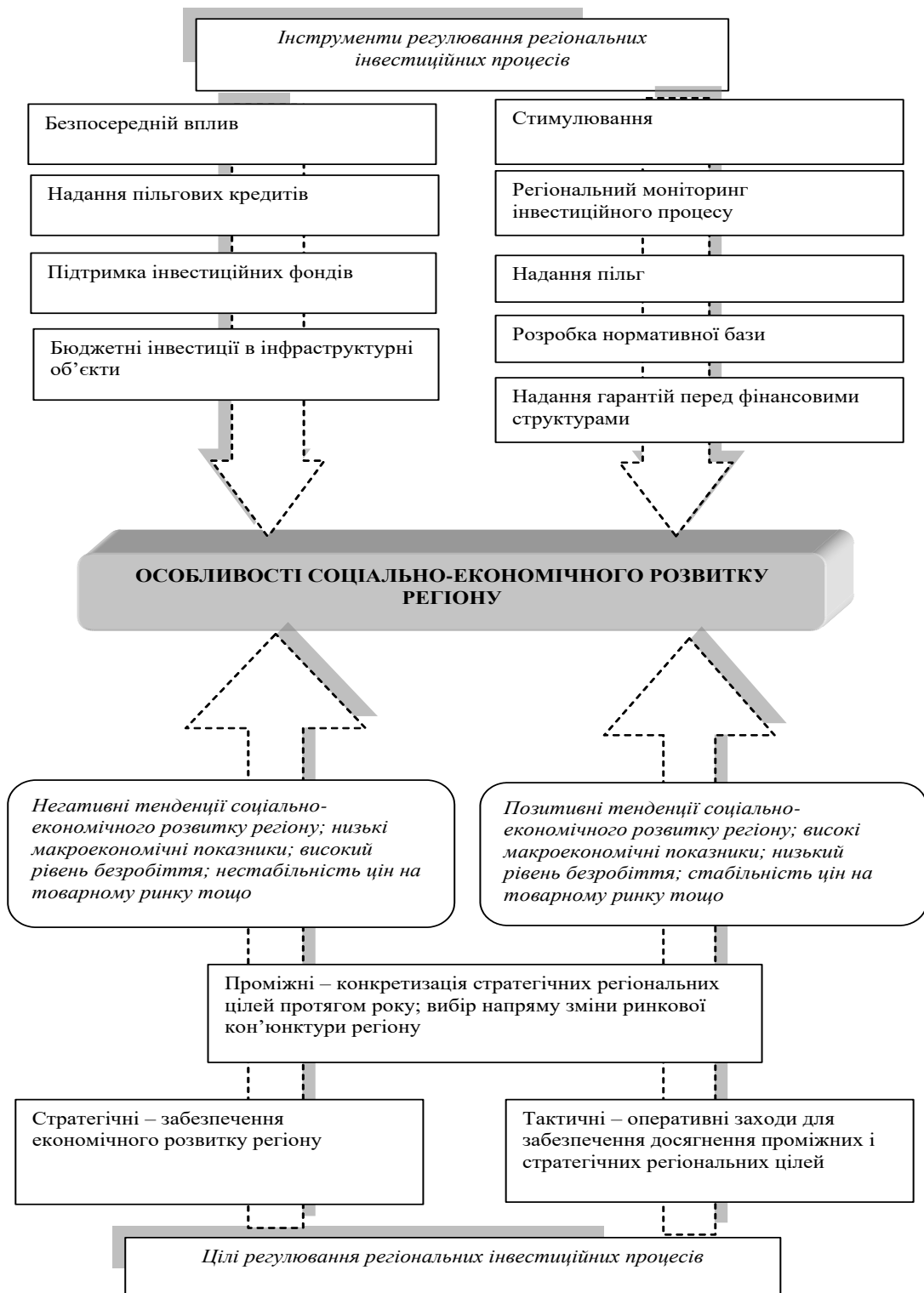

Рис. 1. Інструменти та цілі стимулювання інвестиційної активності регіону

Висновки. Отже, стимулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні повинно ґрунтуватись на розробленні реалістичної інвестиційної політики, яка б базувалась на можливостях регіонального бюджету та відбувалася б при одночасному формуванні сприятливого інституціонального інвестиційного середовища, для поліпшення якого необхідним є посилення прямої участі держави в інвестиційному процесі, тобто активізація підтримки інвестиційної діяльності на основі залучення бюджетних коштів в межах державного фінансування інвестиційних програм. Окрім цього стимулювання інвестиційної діяльності повинно полягати у створенні сприятливого податкового клімату у регіонах, забезпеченні правового захисту приватних інвесторів та незмінність прийнятих законодавчих норм у

процесі реалізації регіональних інвестиційних програм.

Проблематика стимулювання інвестиційного забезпечення економічного розвитку регіонів на сучасному етапі полягає в тому, що його здійснення відбувається в умовах загострення економічної кризи, недосконалості політики структурної перебудови економіки на базі ринкових відносин, відсутності необхідного досвіду, недостатності наукового забезпечення, недосконалості законодавчо-нормативного забезпечення, незавершеності розбудови системи регіонального управління. Наведені аспекти зумовлюють необхідність реструктуризації економіки регіонів на основі запровадження інвестиційно-інноваційної моделі з урахуванням особливостей їхнього потенціалу та конкурентних переваг; створення нових організаційних структур, що здійснюють інноваційну діяльність технопарків, інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, інших трансфертних та інфраструктурних фірм; розбудови та модернізації інфраструктури регіонального розвитку для підвищення інвестиційної привабливості регіонів, поліпшення умов запровадження передових інноваційних технологій; формування виробництв із замкненим циклом, зокрема науково-промислово-фінансових груп, концернів, корпорацій; створення під егідою держави та місцевих органів виконавчої влади регіональних центрів передачі інноваційних промислових технологій з державного до приватного сектору.

Перспективи подальших досліджень. Досліджені та проаналізовані особливості стимулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні будуть покладені в основу майбутніх наукових досліджень щодо розроблення програми заходів підвищення інвестиційної привабливості регіонів в посткризовий період.

Література

1. Марцин В.С. Заходи щодо покращення інвестиційної привабливості регіону в умовах виходу з кризи / В.С. Марцин // Регіональна економіка. – 2010. – № 4. – С. 49.
2. Вахович І.М. Інвестиційні інструменти стимулювання розвитку депресивних регіонів / І.М. Вахович, І.В. Ропотан, О.П. Чапюк // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2014. – Випуск 11 (41). – Ч. 1. – С. 18–25.
3. Мискіна О. О. Вплив оподаткування на активізацію інвестиційної діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. ек. наук : спец. 08.00.08 – «Гроші, фінанси і кредит» / О.О. Мискіна ; Національний університет ДПС України. – Ірпінь, 2014. – 25 с.
4. Сороківська М.В. Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку в Україні в сучасних умовах / М.В. Сороківська // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 23.8. – С. 321–325.

Надійшла 27.10.2016; рецензент: д. е. н. Благун І. С.